

Synpunkter på uppföljande underlag om artikel 17

Vi tackar Justitiedepartementet för möjligheten att komma med inspel och synpunkter även vad gäller det uppföljande underlaget om artikel 17. I allmän mening tycker vi att det uppföljande underlaget på ett balanserat vis resonerar kring de berörda frågeställningar, och följande synpunkter strävar efter att accentuera det, eller i de fall där vi har en annan uppfattning förtydliga vad vi menar.

Sammanfattning	2
Huvudsyfte och vad som utgör en tjänst (s. 9)	2
Kravet på vinstsyfte (s. 10)	2
Artikel 17 och §URL 49a	3
Är “skäligen kan krävas” en bättre tolkning av “best efforts” än att “göra vad man kan”? (s. 22)	5
Balansen mellan rättighetsinnehavares och användares intressen (s. 26)	5
Inskränkningar i upphovsrätten: Citat, parodi, karikatyr och pastisch	8
Allmän övervakningsskyldighet.” (s. 29)	9
Tvistlösning inom och utom domstol (s. 31)	9

Sammanfattning

På övergripande nivå menar vi att det är viktigt att följa direktivet relativt nära, eftersom ett **viktigt övergripande mål är europeisk harmonisering**. Detta gäller förstås förutom i de fall där direktivet är oklart eller öppnar upp för gråzoner. I de fall där direktivet öppnar upp för tolkningar eller oklarheter menar vi att det är viktigt att den svenska lagstiftningen har en sammanhållen riktning vad gäller hur man ska balansera olika intressen. Vår utgångspunkt är att **den sammanhållna riktningen bör utgå från användaren**, dels eftersom det är användaren som huvudsakligen bidrar till att innehåll genereras på digitala plattformar, dels eftersom användaren är den som har svagast förhandlingsposition och representation i såväl lagstiftningsförloppet som i upphovsrättsliga processer juridiskt och i övrigt.

Artikel 17 påverkar inte Wikimedia Sveriges verksamhet mer än indirekt. Om Internet som ekosystem påverkas negativt av direktivet kommer det dock att påverka även Wikimedia Sveriges verksamhet negativt, inte minst genom den användargenererade, icke vinstdrivande encyklopedin Wikipedia. Wikipedia bygger på användargenerering, och om användargenerering i stort motverkas via det nya upphovsrättsdirektivet kommer det även att påverka Wikipedia negativt. Därför är användarperspektivet det viktigaste för oss. Frågor som inte berör användare, eller som ej heller på annat vis påverkar vår verksamhet, avstår vi från att svara på.

Huvudsyfte och vad som utgör en tjänst (s. 9)

Vi föreslår i vårt förra svar om artikel 17 en mindre förändring av ordalydelsen i den svenska översättningen av definitionen i artikel 2.6, som bättre fångar syftet med skrivelsen utifrån skälen. Vi vidhåller att den skrivelsen bättre fångar direktivets avsikter.

Vi menar också att frågan om huvudsyfte bör ses utifrån ett användarperspektiv: vilken är den huvudsakliga anledningen till att användarna använder plattformen? Skulle tjänsten existera om inte *upphovsrättsskyddat* material laddades upp av användare? Om svaret är ja på den frågan tycks inte tjänstens huvudsyfte vara att tillgängliggöra upphovsrättsligt skyddat material, men om svaret är nej på den frågan tycks det i högre grad rimligt.

Ett sådant perspektiv skulle också kunna användas för att besvara frågan om vad som utgör en tjänst i sig själv, eller en del av en tjänst. Om användare kommer till sektionen (i betydelsen del av plattform eller tjänst) på plattformen av sig själva tycks det i högre grad vara rimligt att se sektionen som en egen tjänst, men om användare kommer till sektionen som en sidoeffekt av att besöka plattformen tycks sektionen i högre grad vara en del av plattformen i dess helhet.

Kravet på vinstsyfte (s. 10)

I vårt första svar om artikel 17 konstaterar vi att det råder oklarhet exakt vad som utgör *vinstsyfte*. En viktig bakgrund till det är att materialet på en av de plattformar som vi står bakom, Wikimedia Commons, i hög grad används i kommersiella syften – utan att plattformen i sig, eller stiftelsen Wikimedia Foundation som står värd för plattformens servrar, drivs av något som helst vinstsyfte. Fotografier som laddats upp under en fri licens (med som striktast

begränsning [CC BY-SA](#)) används i tryckta böcker, dagstidningar, och i många andra sammanhang där vinst uppstår i senare led. Därför är följande skrivelse från det uppföljande underlaget viktig:

“Det torde också stå klart att om delningstjänsten inte syftar till att generera vinst, saknar det betydelse om någon annan än leverantören av tjänsten i ett senare led utnyttjar materialet i ett sådant syfte.”

Vi instämmer i detta, och förstår också definitionen under 2.6 som ett klargörande att det är tillhandahållandet som ska generera vinst, snarare än leverantörens övriga verksamhet.

Samtidigt framgår det av det uppföljande underlaget att det är svårt att tolka begreppen “icke-kommersiellt syfte” och “betydande intäkter”, och att det kan ge upphov till svårigheter att bedöma om artikel 17 är tillämplig. I Mål nr PMT 8448-14, mellan Wikimedia Sverige och Bildupphovsrätt i Sverige, kompliceras förståelsen av vinstsyfte ytterligare. Målet gällde webbplatsen [offentligkonst.se](#), en webbplats som drivs utan vinstintresse, och som länkar till fritt licensierade bilder på andra plattformar. Patent- och marknadsdomstolen kom efter hissprövning i Högsta domstolen fram till att detta inte var tillåtet enligt svensk upphovsrätt, och därmed har alla länkar till bilder på modern offentlig konst från webbplatsen tagits bort. Målet har i sig ingen bäring på artikel 17, men lämnade ett antal frågor obesvarade om vad länkning, ordnande av innehåll och vinstsyfte egentligen, var för sig, innebär. Centralt för domstolens beslut var frågan om avbildning, och vad det egentligen innebär. Domstolens tolkning var att rätten att avbilda gäller exempelvis vykort, men inte länkningar på en webbplats, eftersom det är att tolka som en “överföring till allmänheten”: “Tillhandahållandet av länkarna utgör därmed en överföring till allmänheten i den mening som avses i artikel 3.1 i Infosocdirektivet.”

Frågan om vad som är kommersiellt eller icke-kommersiellt fick inget entydigt svar i PMT:s dom. En icke-vinstdrivande webbplats som länkar till fritt licensierad konst i en annan databas innebär enligt PMT ett överförande till allmänheten av upphovsrättsskyddade verk eller andra alster som laddats upp av dess användare. Det enda som skiljer offentligkonst.se från definitionen i 2.6 är således att leverantören ska ordna och marknadsföra i vinstsyfte, något som aldrig riktigt har definierats.

Vi menar därför att det är av mycket stor vikt att säkerställa, som anförs i det uppföljande underlaget, att vinstsyfte enbart föreligger i de fall där det är tillhandahållandet av innehållet som syftar till att generera vinst. Om vinst uppstår i leverantörens verksamhet i övrigt, eller i nästa led, måste vara oväsentligt, när artikel 17 genomförs i svensk lagstiftning. Därför måste det tydligt klargöras i förarbeten, eller direkt i lagtexten, att vinstsyfte som uppstår i andra eller ytterligare led inte omfattas av definitionen under artikel 2.6.

Artikel 17 och §URL 49a

Upphovsrättsdirektivets artikel 17.1, andra stycket, klargör:

En onlineleverantör av delningstjänster för innehåll ska därför erhålla ett tillstånd av de rättsinnehavare som avses i artikel 3.1 och 3.2 i direktiv 2001/29/EG.

Som anføres i det uppföljande underlaget är inte URL §49a, om närstående rättighet för framställare av fotografisk bild, harmoniserad på EU-nivå. Artikeltexten i direktivet uttrycker tydligt att det är de rättsinnehavare som avses i artikel 3.1 och 3.2 i Infosoc-direktivet som ska omfattas av artikel 17. Det följer inte av detta att den europeiska lagstiftarens avsikt är att omfatta även fotografiska bilder. Det talar för att inte låta artikel 17, när den genomförs i svensk lagstiftning, omfatta även §49a.

Vi menar att flera ytterligare argument talar för det. Ett av dem anføres även i det uppföljande underlaget. Fotografiska bilder uppnår inte verkshöjd, och är sällan tagna av professionella fotografer. Det finns inte ett ekonomiskt intresse att omfatta dessa fotografiska bilder i implementeringen av artikel 17, utom i mycket få fall. Eftersom de fotografiska bilderna ofta är användargenererade och icke-kommersiella framstår det också som kontraintuitivt att låta dem omfattas av en lagstiftning som riktar in sig på ordnande av upphovsrättsskyddat material i vinstsyfte.

Det skulle också skapa en mycket märklig relation till artikel 14 av upphovsrättsdirektivet. Såvitt vi förstår det kommer URL §49a behöva uppdateras utifrån artikel 14, antingen genom att ändra dess utformning, eller genom att införa ett nytt undantag som säkerställer att URL §49a inte är tillämplig på de återgivningar som omfattas av artikel 14. Om artikel 17 skulle införas på ett sådant vis att URL §49a omfattas, utan att URL §49a förändras eller ett nytt undantag införs för att säkerställa att verk som är i allmän egendom är det även vid mångfaldiganden, skulle det kunna leda till den paradoxala situationen att det artikel 14 kräver omöjliggörs av artikel 17. Även om vi förstår att det finns upphovsrättssällskap som inte uppskattar artikel 14:s innebörd menar vi att en sådan situation knappast kan ha varit lagstiftarens avsikt.

Att låta artikel 17 omfatta även URL §49a väcker frågan om även URL §44a måste omfattas. Där lagfästs att tidigare opublicerade fotografiska verk med utgången skyddstid får 25 år ekonomiskt skydd när de publiceras. Det finns stor risk att en sådan situation påverkar museers och arkivs möjligheter till digitalisering och tillgängliggörande digitalt, såsom exempelvis av ett privat fotoalbum, om risken är att ett sådant tillgängliggörande är första offentliggörandet. En sådan situation skulle nämligen kunna leda till ett liknande scenario:

1. Ett museum lägger ut en digitaliserad, tidigare ej publicerad bild, som är allmän egendom (public domain) – och säger inget om vad de gör med eventuella egna rättigheter.
2. En användare delar denna bild, som är allmän egendom, på andra plattformar.
3. Plattformarna misslyckas med att avgöra om bilden utöver att vara allmän egendom även har publicerats minst 25 år tidigare.
4. Upphovsrättssällskap skickar en faktura, å museets vägnar.

Vi tror inte att den europeiska lagstiftarens avsikt har varit en sådan situation, och vi menar att den skulle vara djupt olycklig för möjligheten till digitalt bevarande, tillgängliggörande och användande av kulturarvsmaterial på Internet.

Artikel 17 är skriven för att reglera och hantera användningen av innehåll såsom avsett i Infosoc-direktivets artikel 3.1 och 3.2. Att öppna upp för att omfatta fler delar av upphovsrättslagstiftningen kan ge oförutsedda, negativa och icke avsedda konsekvenser. Vi

menar därför att det är viktigt att det är fotografiska verk, verk tagna av professionella fotografer med ekonomiskt eller kommersiellt motiv, som omfattas av artikel 17.

Är “skäligen kan krävas” en bättre tolkning av “best efforts” än att “göra vad man kan”? (s. 22)

Vi är eniga om att “skäligen kan krävas” är en bättre översättning av “best efforts” än att “göra vad man kan.” En viktig slutsats i det första underlaget är:

“Direktivet ställer alltså inte krav på att Delningstjänsten ska försöka licensiera allt potentiellt innehåll. Inte heller är det ett krav att hålla plattformen fri från allt innehåll som rättsinnehavare har anmält.”

I det inledande underlaget påminner man också om proportionalitetsprincipen, som åberopas i artikel 17.5. Detta föranleder skrivelsen i det uppföljande underlaget:

“Genom detta står [det] klart att direktivet inte ställer upp ett så högt krav att Delningstjänsten ska vidta alla åtgärder som i och för sig är möjliga att vidta, utan att kravet är lägre ställt än så.”

Exakt var gränsen går är en svår fråga, och det kan finnas anledning att inte i alltför nära detalj lagstiftningsvägen försöka reglera den helhetsbedömning som måste göras. Vi menar dock att “ha gjort vad man har kunnat” varken tillgodoser för kravet på proportionalitetsprincip eller helhetsbedömning, utan innebär just att man har vidtagit alla åtgärder som är möjliga att åtgärda. Det tycks inte vara direktivets mening, och där är vi eniga med både det första och det uppföljande underlaget. Därför tycks det också vara rimligt att ersätta “ha gjort vad man har kunnat” med “skäligen kan krävas”.

Skrivelser som den i skäl 61 tycks ge vidare stöd till detta:

“Det är därför viktigt att främja utvecklingen av licensmarknaden mellan rättsinnehavare och onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll.”

Upphovsrättsdirektivet, och i synnerhet artikel 17, syftar till att främja en fungerande licensmarknad, inte nödvändigtvis att garantera fullständig licensiering eller inget felaktigt uppladdat innehåll. “Ha gjort vad man har kunnat” kan snarare motverka en välfungerande licensmarknad, i det att den skrivelsen genom artikel 17.4a-c ställer så höga krav på leverantörer av dessa tjänster att marknaden riskerar att krympa, vilket varken gynnar rättsinnehavare eller onlineleverantörer – och i ännu mindre grad användare, som ju är de som oftast missgynnas på de här plattformarna.

Balansen mellan rättighetsinnehavares och användares intressen (s. 26)

Frågan om balansen mellan rättighetsinnehavares och användares intressen är en av de viktigaste och svåraste frågorna som följer av upphovsrättsdirektivet. Justitiedepartementet för dock inget längre resonemang om frågan, med hänvisning till att EU-kommissionens underlag förväntas komma efter sommaren. Det är dock olyckligt att det därmed inte verkar gå att

besvara frågor och ge synpunkter vad gäller balansen mellan rättighetsinnehavares och användares intressen, och i synnerhet om det inte går att göra innan underlaget införlivas i nästa steg av den svenska lagstiftningsprocessen. Inte minst givet den undanskymda roll användaren och dennes intressen i allmänhet brukar få i den här typen av frågor, som ju dock i mycket hög grad berör användaren på Internet. Vi efterfrågar därmed möjlighet att komma med inspel à propos detta, när underlaget från EU-kommissionen har inkommit.

För att ändå ägna några ord vad gäller frågan om balansen mellan rättighetsinnehavares och användares intressen uppskattar vi och är eniga med tolkningen i det första underlaget, att det snarare handlar om en intresseavvägning än att helt utesluta att felaktigt material plockas bort från plattformarna. Eftersom misstag kommer att ske – och det gäller både felaktiga avlistningar¹ och felaktiga uppladdningar – är det viktigt att lagstiftningen utformas så att dessa förmodade misstag balanseras. På samma tema är följande skrivelse ur det ursprungliga underlaget viktig:

Överlag – och oavsett vilken metod en Delningstjänst använder för att uppfylla kraven i denna del – torde sådana åtgärder som en Delningstjänst vidtar i syfte att minska risken för att material felaktigt plockas bort och som är nödvändiga för det syftet vara acceptabla även om de kan minska den effektivitet med vilken olovligt material hindras.

Det är viktigare att minimera mängden felaktigt avlistat material än att maximera effektiviteten varigenom olovligt material hindras. Detta stämmer väl överens med skrivelsen i skäl 70, som gör gällande att det är “särskilt viktigt att göra en avvägning mellan å ena sidan de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), särskilt yttrandefriheten och den konstnärliga friheten, och å andra sidan äganderätten, inbegripet immateriella rättigheter.”

Vi menar också att rättighetsinnehavares och användares intressen är av olika slag, och att de därför är svåra att balansera. Det finns föga innehållsskapande på Internet, utan användarna. Dessutom utgör, vilket även direktivtexten klargör, innehållsskapandet viktiga demokratiska och yttrandefrihetsrelaterade aspekter. I den mån Internet är en demokratisk och öppen digital mötesplats för medborgare bygger det på att användarnas intressen tillvaratas. Samtidigt är användarna den svagaste förhandlingsparten i sammanhanget. Upphovsrättskollektivet är sedan årtionden ekonomiskt, juridiskt och när det kommer till personliga relationer mycket starkt och väl företrätt. De större plattformarna har råd med med dussintals jurister som kan skriva långa och detaljerade synpunkter. Användarna är i låg grad organiserade och representerade, och därför är det ännu viktigare att användarnas intressen tas i beaktande. Vi menar att användarnas intressen av dessa skäl måste vara utgångspunkten för lagstiftningen. Annars uppnås ingen balans på internetplattformarna.

Vi vill också invända mot den beskrivning som görs i det uppföljande underlaget, i det stycke som lyder:

¹ I våra första synpunkter om artikel 17 skrev vi följande om avlista: “I upphovsrättsdirektivet används begreppen “plocka bort” och “motverka framtida uppladdningar”, bland annat i skäl 66, för att beskriva ansvarsfrihetsregleringen i 17.4. Vi har kommunicerat med IDG:s IT-ordlista om lämpligare terminologi, givet att det är klumpiga formuleringar, och de har föreslagit att “plocka bort”, motsvarande 17.4b, ersätts med “avlista”, och att “motverka framtida uppladdningar”, motsvarande 17.4c, ersätts med “svartlista”. Det är en terminologi som vi ser som effektiv och rimlig.”

“Även om artikel 17 som tidigare konstaterats bygger på att finna en balans mellan flera olika intressen syftar bestämmelsen i grunden till att förbättra situationen för kulturskapare och andra rättighetshavare. I dag bygger rättighetshanteringen på många plattformar på automatiska identifieringstekniker. Det förekommer naturligtvis att det som ett resultat av användandet av sådan teknik felaktigt plockas bort material. Detsamma gäller när sådana åtgärder vidtas manuellt. Oavsett vilket system som väljs i ett enskilt fall kommer det alltså ofrånkomligen att förekomma felaktigheter. En tolkning som skulle innebära att varje åtgärd som riskerar att medföra också felaktiga blockeringar eller nedtagningar skulle vara otillåten skulle i princip innebära att inte heller riktiga åtgärder skulle kunna vidtas. Det skulle innebära ett rejält kliv bakåt för upphovsmän och andra rättighetshavares möjligheter att göra sina rättigheter gällande. Det skulle inte heller innebära en rimlig balans mellan dessa två grundläggande intressen. En sådan tolkning framstår därför som alltför långtgående.”

Jurister såväl internationellt som i ett svenskt perspektiv har fastställt hur upphovsrätten redan gradvis inskränker den allmänna egendomen (*public domain*) på Internet, exempelvis att “structural tendencies in our patterns of thinking and discourse about intellectual property [...] lead us generally to ‘over’ protect rather than ‘under’ protect,”² och att “in the age of digital knowledge, the so-called balance that needs to be struck is virtually non-existent and the public domain is being swallowed up by the ever increasing (rights-)claims.”³ Vad det i praktiken innebär är att det istället är rättighetshavares möjligheter att göra sina rättigheter gällande som tar rejäla kliv framåt, till användarens nackdel. Därför behöver implementeringen ta sin utgångspunkt i användarens intressen, och med det som utgångspunkt sträva efter att finna en balans mellan delningstjänsternas och rättighetsinnehavarnas intressen. Balansen mellan de två sistnämnda får inte gå utöver användarnas intressen och rättigheter.

Med stöd i detta vill vi, för att bygga vidare på tidigare framförda principer om hur intresseavvägningen bör balanseras, föreslå följande principer till lagstiftningsprocessen:

1. För att uppnå en balans mellan användare och rättighetsinnehavare måste det också finnas en balans vad gäller sanktioner. Rättighetsinnehavare och upphovsrättsliga sällskap som avsiktligt eller systematiskt gör orättfärdiga underrättelser eller på andra vis agerar felaktigt måste sanktioneras.
2. Användare måste kunna förlita sig på alla existerande undantag som grund för att bestrida avlistnings- eller svartlistningsåtgärder, och måste kunna ifrågasätta de upphovsrättsliga anspråk som en åtgärd baseras på. Det är särskilt viktigt när det rör de undantag som bygger på de grundläggande rättigheterna i stadgan, eftersom motsatsen skulle innebära en kraftig inskränkning av yttrandefriheten och på sikt demokratin.
3. I varje fall som inte innebär ett uppenbart upphovsrättsligt intrång måste användare ha möjlighet att upphäva automatiserade åtgärder innan avlistningen eller blockeringen äger rum, detta för att förebygga och förhindra att automatiska verktyg förhindrar laglig användning.
4. Grundprincipen i alla fall som inte är uppenbara måste vara att uppladdat material tillåts vara kvar under den process där en rättighetsinnehavare gör underrättelser eller kräver olika åtgärder, tills delningstjänsten har fattat ett slutgiltigt beslut, i synnerhet om det uppladdade materialet åberopar undantagen om karikatyr, parodi och pastisch.

² Boyle, ‘A politics of Intellectual Property; Environmentalism on the Net?’, s. 95.

³ Bruncevic, Merima (2014). *Fixing the shadows: access to art and the legal concept of cultural commons*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2014, s. 276.

Om material skulle plockas bort under processen skulle det både kraftigt inskränka yttrandefriheten och demokratin, och samtidigt underminera syftet med satiren, som ju ofta är tidsbunden och baserad på aktuella nyheter. Om det inte tillåts vara online riskerar satiren att förlora sitt värde, med långsiktiga men för demokratin.

5. För att effektivisera processen i de fall som det går bör uppladdat innehåll automatiskt kunna avlistas eller blockeras om det rör sig om uppenbart ("prima facie") upphovsrättsintrång, under förutsättning att uppladdaren har möjlighet att enkelt och effektivt bestrida sådana av- eller svartlistningar.
6. Varje gång som en rättighetsinnehavare gör upphovsrättsligt anspråk i samband med de åtgärder som stipuleras i artikel 17 måste det göras transparent, detta för att möjliggöra offentlig granskning och för att motverka orättfärdigad och oberättigad avlistning eller blockering. Alla sådana anspråk bör alltså offentliggöras.
7. Det bör åläggas delningstjänster att publicera statistik över antalet avlistningar och blockeringar, liksom antalet begäranden som har uppstått som följd av sådana handlingar, och slutligen vad dessa begäranden ledde till för slutlig åtgärd.

Inskränkningar i upphovsrätten: Citat, parodi, karikatyr och pastisch

Vi instämmer med skrivelsen i det uppföljande underlaget att "tydlighetsskäl talar starkt för att en uttrycklig inskränkning [av upphovsrätten] för dessa ändamål nu bör införas." I det uppföljande underlaget argumenterar man också, med utgångspunkt i EU-domstolens avgörande i mål C-201/13 [Deckmyn och Vrijheidsfonds], för att det inte finns stor räckvidd att avgränsa inskränkningen ytterligare än vad som anförs i Infosoc-direktivets artiklar 2 och 3. Det är därför en rimlig slutsats att en inskränkning bör införas i svensk upphovsrättslagstiftning, som följer ordalydelsen i infosoc-direktivet.

Vad gäller det existerande undantaget för citat vill vi trycka på det logiska i att utvidga det till att även gälla audiovisuella citat. Givet hur mycket viktigare bild, rörlig bild och ljud blir på digitala plattformar kan 'citat' i vid mening inte längre enbart förstås som en textbaserad återgivning av en annan text. Undantag för audiovisuella citat skulle också kunna få en positiv påverkan bland annat på Wikipedia.

För att förtydliga varför detta skulle vara relevant kan vi använda oss av ett exempel. En av de största användargenererade plattformarna på Internet är delningstjänsten Youtube, som tillhandahåller och överför stora mängder rörlig bild och videomaterial till allmänheten. En växande trend på liknande plattformar är att genom videor kommentera på andra videor, som i korta klipp och ofta i miniatyrformat införlivas i den kommenterande videon. Detta fenomen har kommit att kallas för reaktionsvideor. Det ger upphov till en ny typ av demokratiskt samtal mellan användare i en digital offentlighet, där audiovisuella citat används på ett sätt som motsvarar textbaserade citat men på en rörlig plattform.

I många fall kan dessa kommenterande videor dessutom fylla en större roll än enbart underhållning. I ett exempel som [detta](#),⁴ används audiovisuella citat som ett sätt för en professionell läkare att med hjälp av filmscener kommentera hur man bör och inte bör genomföra hjärt- och lungräddning. På så vis används audiovisuella citat för att tydligt och pedagogiskt berätta och förmedla viktig information, på ett sätt som bara är möjligt genom de digitala plattformarna. På samma vis som god sed vad gäller omfattning av citat i textsammanhang används dessa audiovisuella citat i korta klipp och ofta i miniatyrformat. Det innebär att inskränkningen i upphovsrätten vad gäller textbaserade citat torde kunna utökas till audiovisuella citat, utan att påverka rättighetsinnehavare negativt ekonomiskt. Samtidigt innebär det en möjlighet att anpassa upphovsrättslagstiftningen till en digital miljö, där den här typen av audiovisuella citat blir allt vanligare.

Att utöka citaträtten till audiovisuella citat skulle också kunna få positiva effekter på Wikimedias plattformar. På svenskspråkiga Wikipedia är det i dagsläget rekommenderat att inte länka till exempelvis YouTube, eftersom man inte får länka till material som inte följer svensk upphovsrätt: "Man bör undvika att länka till exempelvis: material som publicerats i strid mot upphovsrätten, såsom Youtube-sidor med film som laddats upp av tredje part." Det innebär exempelvis att man i dagsläget undviker att länka vidare till material med audiovisuella citat, eftersom det är oklart i vilken omfattning det är tillåtet enligt upphovsrättslagstiftningen. Samtidigt är vad som på Wikipedia-språk brukar kallas för Externa länkar en viktig del av encyklopedin, eftersom dessa länkar ger kontext och djupare förståelse, på samma sätt som länkning är en viktig del av Internets ekosystem.

Att tydliggöra undantaget för citat i upphovsrättslagstiftningen, genom att konstatera att audiovisuella citat, liksom för textcitat enligt god sed, är tillåtet, skulle göra det möjligt att exempelvis på Wikipedia länka till liknande innehåll, vilket fördjupar förståelsen för läsare, vilket på sikt har stor gagn för bildning och demokrati.

Allmän övervakningsskyldighet." (s. 29)

Vi vill vad gäller den allmänna övervakningsskyldigheten bara påminna om hur viktig denna punkt är – att tillämpningen av artikel 17 inte ska leda till någon allmän övervakningsskyldighet. När artikel 17 genomförs i svensk lagstiftning är det därför väldigt viktigt att artikel 17.4 inte får trumfa artikel 17.8.

Twistlösning inom och utom domstol (s. 31)

Utöver vad som tidigare har framförts vill vi poängtera hur viktigt det är att användare inte får stå för kostnaden för twistlösning. I så fall riskerar yttrandefrihet bli en ekonomisk fråga, där användare inte kan förväntas vara organiserade, juridiskt företrädade eller ekonomiskt starka. Det samma gäller självklart även vad gäller att bestrida felblockeringar, där en ekonomisk kostnad effektivt skulle hindra användare från att åberopa sina rättigheter.

Vad gäller twistlösning utom domstol har vi tidigare föreslagit att inrätta någon form av upphovsrättsombudsman, förslagsvis baserade på andra ombudsmannaroller i svensk

⁴ https://www.youtube.com/watch?v=hLPQ4j5Z-o4&fbclid=IwAR2wIQdE3OHv4-ngAOcH3tHb1BPjxfTW1aBr5SSIMjuP7c_inYbOY2Tq2RA

offentlighet. En sådan ombudsmannaposition skulle också kunna föreslås på europeisk nivå, för att säkerställa att användare på den digitala inre marknaden har samma rättigheter, både lagstiftningsmässigt och vad gäller tvistlösning.